

Hoofdstuk 1

De God van mijn papa

De heuvel achter ons huis vormde een even groot deel van mijn wereld als het lemen huisje met twee vertrekken en de smalle keuken achterin, waarin ik met ons gezin woonde. Met de vormen en de hellingen van de heuvel waren wij zo vertrouwd, dat het leek alsof het onze eigen heuvel was. Er waren een paar speciale plekjes die alleen wij, die er dichtbij woonden, kenden. Eén zo'n plekje was de bron waaruit flonkerend water stroomde naar een kleine kloof. Daar groeiden rozenstruiken, waarvan de wortels diep in de vochtige aarde reikten om het water omhoog te zuigen tot in de doornige stengels om zo de lichtroze bloemen te voeden. Wij kenden het plekje goed, want achter de bron lag een lapje grond, dat vader van de boswachter had gekregen om enkele rijtjes aardappelen te kunnen poten voor ons talrijk gezin.

Wij wisten precies waar in de herfst de lekkerste rozenbottels groeiden. Mijn broertjes en zusjes en ik wisten ook dat we de struiken al vroeg moesten opzoeken om zo de eersten te zijn die de lekkere vruchtjes konden eten. Want de stad lag om de heuvel heen en de helling was vaak vol kinderen uit de huizen in de buitenwijken van de stad.

Bombonel, onze hond, was altijd bij ons op de talrijke tochtjes die wij daar maakten. Of we nu onze eigen geiten naar de plekjes brachten waar nog wat gras groeide, of in het vroege voorjaar naar de kleine veldkers zochten, of zomaar wat rondsnuffelden, Bombonel was er altijd bij. Zijn ruige witte vacht met zwarte vlekken is het eerste wat ik mij herinner uit mijn kindertijd.

Ik kende ook de plek waar vader het gele leem opgroef om daarmee de muren van ons huis te repareren vóór Kerst en vóór Pasen. Het was namelijk de gewoonte om vóór de feestdagen de huizen schoon te maken en te repareren. Vader heeft ons, de jongste kinderen, vaak

naar de leemput gebracht. Met z'n allen mochten we dan in een lege kar op twee metalen wielen meerijden. Hij trok ons naar boven tot aan de leemput. Op de terugweg mocht de jongste die het eerst moe was op het leem zitten. Iedereen wist waar deze leemput was, want er liep een pad de heuvel op waarover de karren vol met leem vaak naar de stad reden.

Maar er waren op de heuvel ook paden die minder bekend waren. Sommige ervan leken op het eerste gezicht nergens heen te leiden, maar hadden toch een bepaalde bestemming. Enkele paden voerden via een omweg naar het klooster dat precies op de top van de heuvel troonde. Andere paden liepen naar plekjes waar de mensen konden zitten om uit te kijken over de stad.

Op het stuk grond naast het klooster kwamen de tieners van onze gemeente vaak bijeen om te volleyballen. Van daaruit kon je heel goed uitkijken over de hele stad. Je kon zelfs de dorpjes in de verte zien. In herinner me goed dat men zei dat onze stad Iasi op Rome in Italië leek, omdat ook die stad op zeven heuvels lag. Maar als kind zat ik bijna nooit stilletjes rond te kijken. Ik keek wel als ik van de ene plek naar de andere rende. Ik keek over het groepje huizen in de buitenwijken van de stad heen naar de grote kantoor-gebouwen en de pakhuizen in de binnenstad. Ik keek vooral naar de geweldige dubbele rode bakstenen schoorstenen van de metaalgietery van de spoorwegmaatschappij die als een paar reusachtige vingers naar de lucht wezen. Want daar werkte mijn vader, mijn papa.

Mijn vader was – net als de zon – een echt cruciaal deel van mijn leven. Als hij naar zijn werk was, was het alsof hij zich net als de warme Roemeense zon achter de wolken verborg. Maar ik werd vanbinnen warm en blij bij de gedachte dat thuis kwam. De arme man ging te voet naar zijn werk. Hij had zelfs geen fiets. 's Avonds als hij terugliep kon hij zijn voeten nauwelijks meer optillen. Zo moe was hij dan. Wij zaten van veraf naar hem te kijken en herkenden zijn manier van lopen. En we begonnen te schreeuwen van blijdschap zodat mijn moeder kon weten dat hij dichtbij was. Op dat moment

stak zij het vuur aan en trok de pan met soep daarop zodat de soep heet was zodra vader thuis aankwam.

Achter de kachel werd ik, Silvia, geboren en madam Moldoveanu, de overbuurvrouw op de hoek van de straat, was de vroedvrouw. Vader plaagde mij soms met de opmerking dat ik zo bruin was omdat ik achter die rokende kachel was geboren. En om mij niet boos te maken zei hij daarna een oud Roemeens gezegde: ‘Zwarte aarde maakt lekker wit brood.’ Met andere woorden, hij verwachtte dat er iets goeds van mij zou komen.

Mijn vader hield van hete soep en warm eten; maar als hij zag dat wij met zijn allen om hem heen zaten, nam hij eerst een lepel vol soep voor ieder, blies erop om het vocht wat af te koelen en dan kreeg elk kind een lepeltje afgekoelde soep van hem. Daarna vroeg hij aan moeder om nog een scheplepel soep. Moeder riep vaak: ‘Man, laat de kinderen met rust, zij hebben zojuist gegeten.’ Tegen ons zei ze dan: ‘Ga naar buiten en laat je papa rustig eten!’

Papa had zwaar werk bij de gieterij. Daar werd gewerkt bij hoge temperaturen, als het ijzer werd gesmolten om verder bewerkt te worden. Hij kwam uitgeput thuis maar glimlachte altijd en had een flesje met cichorei koffie in zijn hand of in zijn jaszak. De koffie was een beetje zoet en was een soort troost voor ons. We kregen dit in plaats van snoepjes waarvoor geen geld was. Vaders portie werd daardoor kleiner, maar zo had hij toch iets zoets om aan ons te geven.

Mama was altijd bezig met de zorg voor baby Danut, of voor de andere twee kinderen Nutzi en Fănel die jonger waren dan ik. Verder waren er in ons gezin nog andere oudere kinderen die gevoed, gekleed en verzorgd moesten worden. Bij elkaar waren er twaalf kinderen geweest, twee waren jong overleden voor mijn geboorte, de voorlaatste was doodgeboren. Moeder was altijd heel druk. Maar papa had altijd tijd voor mij.

Het leven met papa was niet alleen veilig, maar ook plezierig. Als de buitenmuren van ons huis gerepareerd moesten worden, moesten wij de gele leem van naast de heuvel vermengen met het stro uit de

stal van het klooster. Het was papa die tegen ons meisjes zei dat we onze rokken omhoog moesten trekken en tegen de jongens dat ze hun broekspijpen moesten oprollen om daarna leem, water en stro met onze voeten te mengen. En het was papa die met ons meelachte als het natte, druipende leem tussen onze tenen door gutste.

Mijn vader had de gave van het gewone iets aparts te kunnen maken en van het alledaagse iets bijzonders. Ik meende als kind zelfs dat mijn vader wonderen kon verrichten, dat hij dezelfde kracht had als God. Ik kende de geschiedenissen uit de Bijbel en had gehoord hoe God de kinderen Israëls door de Rode Zee leidde. Ik wist van het water dat uit de rots stroomde, van het manna dat neerdaalde uit de hemel en van de wonderen die Jezus deed. En ik was er zeker van dat papa óók wonderen kon doen.

Eén keer toen mama haar verstelgoed had meegenomen om de avond door te brengen bij haar ouders, maakte papa van de voorbereidingen voor ons karige avondeten een bijzondere gebeurtenis.

Nauwelijks was het tuinhek achter mama dicht, toen papa vroeg wie de grootste kookpot ging halen en deze met water wilde vullen. Wie ging er wat houtsnippers halen om het vuur aan te steken in de stenen kachel? En zou er iemand zin hebben om een klein beetje suiker te lenen bij een goedgeefse buurvrouw?

Victor rende de deur uit om water te halen. De vijf jaar oude Stefan – wij noemden hem altijd Fanel – ging houtsnippers zoeken en ik kwam met suiker in een gebarsten kopje terug. Opgewonden verdrongen we elkaar in de aangebouwde keuken. We keken toe hoe het vuur met een heldere vlam begon te knetteren en hoe de kookplaat eraf werd gehaald, zodat de kookpot boven op de gloeiende kolen kon worden gezet. Vol spanning wachtten we af tot het water ging koken. Welke bijzondere maaltijd zou papa klaarmaken? Ik had mama weleens in wanhoop horen zeggen dat er maar een klein beetje meel over was en dat ze niet wist wat ze voor het avondeten moest klaarmaken. Het karige loontje dat de gieterij – die onder staatstoezicht stond – uitbetaalde aan papa, was nooit genoeg om in onze behoeften te voorzien. Soms was er simpelweg niet genoeg geld om eten te kopen. Op zo'n moment bibberde moeders stem

en kwamen er rimpels in haar voorhoofd als in een pas geploegde akker. Maar nu zou papa eten voor ons klaarmaken! Wat zou het worden?

Wij verdrongen ons om de kachel en papa nam wat meel, zocht een beetje olie op, maakte water heet in een steelpan en roerde het mengsel door elkaar om beslag te maken.

‘Kookt het water al?’ vroeg hij terwijl hij voorover leunde om in de pot te kijken die achter op de kachel stond. Zijn magere lijf leek wel een boog boven de kachel. Door de warmte had hij een rood gezicht en zijn glimlach was net zo warm als de kachel.

Het beslag werd langzaam in het hete water gelepeld en zodra het mengsel kookte, vormden zich deegballetjes. De geur van iets wat gekookt werd vulde onze eenvoudige keuken en we merkten opeens allemaal hoeveel honger we hadden. Ik moest even giechelen toen ik mijn ingewanden voelde rommelen. Ik klopte op mijn middel en zwaaide met een vinger naar mijn maag. ‘Ssst’, waarschuwde ik.

‘We zullen er één nemen en er wat suiker op doen.’ Papa schepte uit de noedels een dikke, die wel wat weg had van een dik kus-sentje en heel voorzichtig strooide ik er een heel klein beetje van de kostbare suiker op. Daarna brak papa het kleine meelballetje in kleine stukjes en gaf elk van ons een kruimpje ervan.

We vonden het heerlijk toen wij ieder onze nietige portie namen en in onze mond stopten. Hoe zacht kauwden we op de licht zoete noedels en hoe voorzichtig proefden wij elk hapje voordat we het met tegenzin doorslikten. Toen er een kruimel bleef zitten in een mondhoekje van Ana van drie, duwde ik deze met mijn wijsvinger heel zachtjes in haar mondje. Ik voelde mijn eigen keel trillen en slikte zelf ook als ik naar Ana – of Nutzi zoals we haar noemden – keek hoe zij het laatste kleine hapje doorslikte.

Geen wonder dat ik dacht dat Tata als God was, want toen we op die avond om de tafel heen zaten en die heerlijke warme noedels aten, herinnerde mij dat levendig aan de keer toen Jezus vijfduizend mensen voedde met het middageten van een kleine jongen. Mijn vader kon ook echt wonderen doen!

Ik klopte nog eens extra op de schotel die ik aan het maken was. De leem was precies goed om een set speelgoed-schaaltjes van te maken. Al was Victor negen jaar en al dacht hij soms dat hij te oud was om met leem te spelen, hij had toch belangstellend gekeken naar de kopjes en schoteltjes die Fanel en ik maakten. Algauw waren wij alle drie druk bezig in de tuin met het maken van aardewerk. Zelfs Nutzi had haar eigen klomp leem en probeerde een schaal te maken. Hoewel ze de meeste tijd doorbracht met kijken hoe de natte leem tussen haar vingers door spoot.

‘Ik ga een theepot maken’, kondigde ik aan terwijl ik de schotel op een plank zette om te laten drogen. In mijn verbeelding zag ik de tuit al elegant met een bochtje uit de plumpe pot komen, net als bij de theepot die mama gebruikte. Fronsend keek ik naar mijn klompje leem. Ik besloot om even naar de grote theepot binnen te kijken, en sprong vlug op en liep de tuin door. Zo snel ik kon liep ik op blote voeten over de harde aarden vloer van het portaal en kwam bij de ingang.

‘O, er zijn zeker gasten’, zei ik tegen mezelf toen ik zag dat de deur naar een van de kamers dicht was. Ik hoorde het gemompel van stemmen. Eerst de stem van mama en toen die van papa. Ik wist dat het mama’s stem was, maar ik hoorde er toch een andere klank in, het leek wel alsof ze hilde.

Ik vond het niet fijn als mama hilde. Ze had ook gehuild toen ze alleen thuiskwam uit het ziekenhuis, in plaats van met een baby, zoals wij allemaal verwacht hadden. En nu mama hilde, leek het wel alsof er iets als een barst in ons huis was gekomen. Een grote zwarte barst van boven naar beneden in een van de sterke witte wanden, die maakte, dat er een of ander onbekend gevaar binnen kon komen en ons geluk stuk zou maken. Daarom hield het geluid, dat van achter de deur kwam, mij tegen om verder naar de keuken te lopen om naar de theepot te kijken.

Toen hoorde ik papa’s stem weer. Er ging een warm gevoel door mij heen op het moment dat ik de bezadigde en kalme stem van mijn lieve vader hoorde. Toch klonk zijn stem anders dan anders. Er zat iets vragends in, zijn stem was anders dan ik gewend was. Ik

wilde echt geen luistervink spelen, maar omdat ik wilde weten wat er aan de hand was, ging ik dichterbij de deur staan en drukte mijn oor er vastberaden tegenaan.

‘U weet dat we geen eten in huis hebben. U hebt ons deze lieve kinderen geschonken en wij houden van hen allemaal. Maar U weet ook dat we geen voedsel hebben. En het is tijd voor het avondeten en we moeten onze lieve kinderen te eten geven.’

Door de deur heen kon ik papa’s stem heel goed horen. In gedachten zag ik hem knielen naast ons bed, terwijl hij zijn handen – die de sporen van noeste arbeid vertoonden – in gebed had gevouwen om zo met God te spreken.

‘God, ik weet dat U ons liefhebt. U hebt beloofd dat U ons nooit zult verlaten of in de steek zult laten. U hebt Elia in de woestijn gevoed en de weduwe en haar zonen geholpen. En nu vragen wij U of U onze kinderen wilt helpen. Wij hebben al wat geleend van de burens en schamen ons weer te gaan bedelen. Alstublieft, God, help ons. Sterkt U ons geloof.’

Papa bad om eten! Opeens begreep ik hoe wanhopig onze situatie was. We hadden altijd maïspap gegeten, het dagelijks voedsel voor arme mensen. Zelfs als we het zat werden, was er toch altijd genoeg geweest om onze lege magen te vullen. En zou dat er nu ook niet meer zijn?

Toen ik de vriendelijke en tegelijk smekende stem van mijn papa hoorde, wilde ik hem wel troosten met alles wat in mij was. ‘Ik heb geen honger’, fluisterde ik tegen mezelf. ‘Ik hoef niet te eten. Ik kan wel zonder eten.’ Ik wilde zo graag iets doen om het verlangen te vervullen dat ik hoorde in de stem van mijn vader. ‘Ik kan wel wachten tot ...’ Mijn gedachten tolden door mijn hoofd. Ik kon wel wachten, maar tot wanneer? Plotseling realiseerde ik me dat we op een bepaald moment toch eten nodig zouden hebben. De stemmen van de kinderen die buiten speelden waren echte stemmen. Zij zouden ook moeten eten. Zelfs de oudere kinderen hadden eten nodig om naar school of naar het werk te gaan. Alle mensen moesten toch eten!

De scharnieren van het tuinkek piepten. Er kwam iemand aan! Opeens realiseerde ik me dat ik aan het afluisteren was en dat papa mij hier niet moest vinden. Ik draaide me om en ging naar buiten.

‘Silvia!’ Het was onze buurman Opa Lolu, die in het huis achter ons woonde. Opa hield mij weleens tegen als ik van school naar huis ging, om een kom melk te geven of soms een snee wit brood. Tenminste, als zijn vrouw ons niet zag. Zij zou nooit iets willen delen met ons rumoerige gelukkige gezin, al waren we buren van elkaar. Ik had haar scherpe commentaar gehoord over mensen die zich vermenigvuldigden als beesten. Eenmaal had ik haar zelfs horen zeggen: ‘Dat gezin van Tärniceriu is niet veel anders dan die onbeschaafde Chinezen die zulke enorme gezinnen hebben.’ Zelf hadden zij hun kinderen met succes grootgebracht en het wonen naast zo’n groot gezin stond de buurvrouw niet aan.

Maar Opa Lolu hield altijd veel van mij. En nu glimlachte hij mij vriendelijk toe. ‘Waar is je papa?’ klonk het goedhartig.

‘Papa!’ riep ik, terwijl ik het huis binnenrende. De deur die gesloten was geweest ging nu open en ik keek aandachtig of er misschien een teken van narigheid te zien zou zijn op het gezicht van vader. Maar zijn gezicht blonk even helder als de zon die nu naar de horizon in het westen begon te zakken. Er was geen spoor van zorg te zien, er was alleen maar een vast vertrouwen.

‘Heb je iets voor het avondeten?’ vroeg Opa Lolu vriendelijk. ‘Mijn vrouw is op bezoek bij haar zuster, en ik heb een grote emmer melk van onze koe. Heb je daar wat aan?’

Ik kon mijn oren nauwelijks geloven! Hoe kon Opa Lolu nu weten hoezeer we die melk nodig hadden? Hoe was het mogelijk dat zijn vrouw juist vanavond was weggegaan en dat hij gedacht had aan het grote gezin dat naast hem woonde?

Met kalme stem antwoordde papa dat hij die melk wel graag wilde hebben. En, nee, we hadden geen brood in huis. Maar we zouden al zo dankbaar zijn voor de melk.

‘Geef Silvia een kan, dan gaan we de melk halen’, zei Opa Lolu, terwijl hij zich omkeerde om weg te gaan.

Ik kwam niet alleen terug met de kan vol schuimende melk, maar had ook een handvol munten om brood te kopen!

Brood! Soms kregen we op zondagochtend brood als traktatie. Maar deze keer stuurde papa Victor zonder omhaal naar de bakkerij om een heerlijk brood te halen.

Toen ons grote gezin rondom de tafel zat om te genieten van dit onverwachte festijn ging papa voor in een gebed om de God, Die ons gebed op zo'n wonderlijke manier had verhoord, te danken en te loven. Ik vond het niet erg dat het gebed lang duurde, maar af en toe deed ik één oog open om even naar het brood te gluren. Ja, het was waar. En midden op de tafel stond een grote kan melk. Brood en melk. Manna uit de hemel.

‘Wij danken U dat U onze gebeden verhoort. En wij danken U dat U op zo'n wonderlijke wijze Opa Lolu hebt aangemoedigd om voedsel met ons te delen. Wij prijzen Uw Naam en loven U!’

De woorden stroomden uit papa's mond. Het was meer dan een gebed. Het was een lofzang.

Ik zat te wiebelen van ongeduld, maar de woorden van papa's gebed weerklonken ook in mijn hart. Nu begreep ik dat als papa bad, God antwoordde. Een gebed was méér dan iets wat de mensen zeiden. Een gebed was een gesprek met God. Een gesprek over noden en behoeften. En God was Iemand Die papa verhoorde als hij iets nodig had.

In mijn hart bad ik ook. Ik wist niet waar we de komende dagen eten vandaan zouden krijgen, maar wist wel dat er Iemand was Die het gezin van Târniceriu liefhad en voor hen zorgde! Dat was God!